

DESPRE BIBLIOTECILE SĂTEȘTI ÎN LUMINA UNUI DOCUMENT DIN PERIOADA INTERBELICĂ

Ionela Simona Mircea

În 1940, într-un raport pe care îl înaintează Ministerului Instrucțiunii, inspectorul școlar Nicolae Nistor își începe pledoaria pentru reorganizarea bibliotecilor sătești insistând asupra rolului cărții în educație, în viața popoarelor, prin carte, școala prelungindu-se până în cele mai ascunse colțuri ale țării; pe parcursul raportului, principalul argument, susținut de altfel printr-o serie de date statistice, este efortul, în această direcție, a două mari personalități ale românilor, Spiru Haret¹ și Constantin Angelescu², vizionari și, în același timp, oameni de acțiune care, în timpul deținerii portofoliului Ministerului Instrucțiunii, printr-o activitate legislativă coerentă au încercat și, într-o oarecare măsură, au și reușit reformarea învățământului românesc, inclusiv în lumea satului.

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX problema educației în mediul sătesc a devenit o problemă complexă care se cerea rezolvată.

În cazul cel mai bun, la sate, școlile primare își desfășurau activitatea în clădiri închiriate. Însă, de cele mai multe ori copiii ședeau în bojdeuci joase și umede, fără ferestre și fără uși, învățând câteva slove și punându-și în pericol sănătatea. Mai mult, greutățile traiului îi angrenau de mici în treburile gospodăriei. De aceea și numărul extrem de mic al știutorilor de carte.

Spiru Haret a reușit să impună reforme adânci și durabile în învățământul românesc, trecerea sa pe la Ministerul Instrucțiunii înscriind cea mai importantă pagină din istoria acestuia. Cu o pregătire solidă, cu exactitatea matematicianului și a fizicianului dublată de un adevărat simț al realității, dar și de o voință și o putere de muncă cu totul remarcabile, Spiru Haret s-a pus la dispoziția neamului căruia îi aparținea devotându-se cu totul școlii românești. A fost cel mai avizat cunoscător al problemelor învățământului românesc al acelor timpuri știind perfect ce are de făcut, în cei 10 ani în care a ocupat departamentul instrucțiunii având răgazul să-și materializeze ideile veghind la aplicarea lor și adâncindu-le pe măsura noilor deschideri pe care le-au generat.

Considerat sufletul de necontestat al școlii românești și omul școlii³, de numele lui s-au legat organizarea școlară cu tendințe practice, învățământul agricol

---

¹A fost ministru al Instrucțiunii Publice între 31 martie 1897-11 aprilie 1899, 14 februarie 1901-22 decembrie 1904, 12 martie 1907-29 decembrie 1910.

²A fost ministru al Cultelor și al Instrucțiunii între 12 decembrie 1918-27 septembrie 1919, ministru al Instrucțiunii Publice între 19 ianuarie 1922-27 martie 1926 și 22 iunie 1927-3 noiembrie 1928, ministru al Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor între 11 noiembrie 1933-3 ianuarie 1934 și 5 ianuarie 1934-18 noiembrie 1937.

³Buluță 2000, p.134.

și de meserii la sate, precum și reformarea școlii primare. La îndemnul lui au fost înființate primele biblioteci sătești⁴, coruri și școli pentru adulți.

După Haret, mai bine de un deceniu nu se mai produc schimbări notabile în învățământul românesc. Abia după ce Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice a fost preluat de Constantin Angelescu, la 12 decembrie 1918, reforma școlară, în funcție de contextele și cerințele reale ale țării, a devenit din nou prioritară.

Prin aparițiile legislative și activitatea de organizare școlară, Angelescu a oferit un conținut concret orientării date învățământului românesc de către Spiru Haret, de data aceasta vizând România Mare, susținând reformarea învățământului în mediul rural în direcția ridicării nivelului de cultură. Școlii îi revenea responsabilitatea întăririi unității naționale în condițiile în care se impunea omogenizarea culturală și națională a unei societăți care după 1918 a cunoscut reunirea mai multor tipuri de civilizație și cultură moștenite de către Transilvania, Banat, Basarabia și Bucovina. Consolidarea unei țări, a unui neam nu se putea obține decât prin răspândirea culturii în păturile cele mai adânci ale poporului.

Care era calea? Efortul susținut pentru educația continuă a omului, copil sau adult, în școală și prin lectură. De aceea, odată cu ridicarea de școli în lumea satelor, atenție s-a acordat și reorganizării de biblioteci și cultivării gustului pentru lectură.

Drumul n-a fost deloc ușor. Aceasta fiindcă „săteanul nostru n-are pasiunea cititului, prin urmare învățătorul trebuia să înceapă din școală sădirea acestei pasiuni în sufletul copilului.”⁵ Țăranul nu cunoștea adevăratul rost al școlii și al cititului, nici nu bănuia adevărurile ce pot fi găsite în cărți, de aici nu doar reticența, ci chiar dezaprobarea când se punea problema frecventării școlii de către copiii săi sau, mai rău, chiar de el.

“Un lucru e sigur, după părerea țăranului: cel care scrie cartea – o fi Neamț, ori cine știe ce nație, căci Român curat, desigur că nu-i – trebuie să umble cu solomonii; căci nu se poate ca un om curat să aibă atâtea fleacuri în capul lui, câte se spun prin cărți. El crede că o carte este produsul unei singure minți omeneste și anume al aceluia care o scrie; unui cărturar îi trăsnește ceva prin cap, într-o bună zi, și se apucă de scris și scrie! El nu știe că au sau n-au cărțile vreo legătură cu viața; el nu știe că în cărți sunt rezultatele gândirii și experienței omenirii întregi. Cărțile, crede el, sunt produsul imaginației personale a autorului ori ale autorilor, însă fără să bănuiască vreo legătură între carte și viața reală. El știe că sunt oameni învățați; dar nu știe în ce-o fi constând învățătura lor.

Și tot după părerea lui, lucrul se explică foarte simplu: cei ce fac cărți, din cauză că n-au nevoie să muncească, nici nu cunosc nevoile vieții – lor le vin bani

---

⁴Ca început, se înființează un număr de 320 biblioteci populare pe lângă școlile rurale, câte 10 biblioteci în diferite comune din toate cele 32 județe ale țării, biblioteci care au funcționat sub conducerea învățătorilor diriginți. (vezi Buluță 2000, p. 135).

⁵Nicolae Nistor, *Biblioteci sătești*, fond *Documente*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132, p. 7.

fără muncă – n-au nici un interes să cunoască viața, care și fără asta le dă tot ce le trebuie”⁶. Sărăcia, însă, nu vrea să știe de cultură.⁷

Mijloacele la care au recurs Haret și urmașii săi la Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor pentru valorificarea potențialului uman au fost foarte diverse, susținute de o legislație mai mult sau mai puțin coerentă⁸: reviste noi⁹ care promovau valorile culturale existente prin antrenarea elitei culturale românești, construirea de școli și grădinițe, organizarea de cursuri, cercuri, conferințe, biblioteci, ansambluri teatrale, coruri, crearea unor structuri care să susțină activitatea școlară, etc.

În 1897, la inițiativa lui Spiru Haret, apare revista enciclopedică *Albina*¹⁰, condusă de profesorul Petre Gârboviceanu, revistă în coloanele căreia au fost publicate articole semnate de Rădulescu Motru, Ion Găvănescu, George Adamescu, Grigore Tocilescu, Titu Maiorescu, Ion Clinciu, Spiridon Popescu, Theodor Dimitrie Speranția, Petre Dulfu, Vasile Borgovan, George. Coșbuc, Ion Adam.

Încă din primul număr, apărut la 5 octombrie 1897, comitetul de conducere și-a anunțat obiectivul conform căruia :”Cititorii noștri - săteni, preoți, învățători, orășeni - vor fi în curent cu întreaga mișcare actuală a ideilor din lumea civilizată, cu evenimentele politice din țara noastră și din țări străine, vor cunoaște pe scriitorii noștri de frunte cei vechi și cei de azi, își vor reaminti de bărbații mari ai trecutului, vor afla indicațiuni practice de tot felul, vor fi puși în curent despre întreaga viață a poporului român, nu numai a celui din regat, dar și a acelor grupări cari sunt în afară de regat.

Nu urmărim să dăruim nimic, ci dimpotrivă, să clădim; nu avem țință să lucrăm pentru vreun partid sau grup politic, ci pentru țară, pentru neamul românesc; nu vrem să ne dușmănim cu nimeni, nu facem zavistie, ci căutăm să împăcăm, să înfrățim pe toți, cu orice fel de idei politice, de orice treaptă socială, într-o tot mântuitoarea dragoste de patrie.

Cu inimă curată, fără ură, fără vreo preocupare de vreun interes personal, cu singura ambiție de a face bine, intrăm în această luptă sfântă, repetând vorbele poetului Mureșianu:< români din patru unghiuri, uniți-vă în cuget, uniți-vă în simțiri!>”¹¹.

⁶Popescu 1911, p. 44.

⁷Ibidem, p. 143.

⁸*Legea asupra învățământului secundar și superior* din 23 martie 1898, *Legea asupra învățământului profesional* din 31 martie 1899, cu modificări în 1901, 1903, 1908, 1909, *Legea pentru înființarea Casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic* din 31 ianuarie 1903, *Legea pentru școlile normale de menaj* din 13 februarie 1908, *Legea pentru instrucțiunea militară în școli* din 24 martie 1909, *Legea Istrate* din 1910, *Legea Arion* din 1911-1912, *Legea pentru învățământul primar al statului și învățământul primar normal* din 24 iulie 1924, *Legea asupra învățământului particular* din 22 decembrie 1925, *Legea pentru învățământul secundar* din 15 mai 1928, etc.

⁹*Albina*, *Convorbiri didactice*, *Învățământul primar*, *Noua revistă pedagogică*, *Școala românească*, din 1895 *Gazeta matematică*, etc.

¹⁰Răduică 1995, p. 24.

¹¹Nicolae Nistor, *Biblioteci sătești*, fond *Documente*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132, p. 2.

Faptul că revista a fost foarte bine primită este dovedit de numărul mare de abonați care, în decurs de un an, a ajuns la 11000, o cifră record pentru vremurile acelea. În paginile revistei au fost publicate proverbe ale românilor, strânse cu trudă de preoți și învățători, proverbe care, ulterior, au dat contur operei lui Iuliu Zane, *Proverbele românilor*. Tot cu sprijinul învățătorilor și al preoților, Ion Bianu a colectat un număr apreciabil de cărți vechi, apărute între anii 1508-1830, pe baza acestora fiind realizată *Bibliografia românească veche*.

Treptat *Albina* a devenit purtătoarea ideilor cărțurilor din lumea satelor. Mai mult, *Albina* a început o propagandă sistematică pentru organizarea bibliotecilor populare, în fiecare număr fiind publicate apeluri ale învățătorilor îndreptate către *Casele de editură* și către toți „bunii români” pentru donații pe seama bibliotecilor sătești. Aceasta după ce, din inițiativa ministrului Instrucțiunii Publice, în 1898 s-a luat hotărârea înființării a 320 de biblioteci populare pe lângă școlile rurale.

Conștient că o bibliotecă publică nu se poate crea numai pe cale filantropică, Spiru Haret l-a însărcinat pe profesorul Anghel Dumitrescu să întocmească o listă de cărți potrivite pentru săteni, urmând ca ministerul să înființeze, an de an, biblioteci-tip pe lângă școlile primare de pe întreg cuprinsul țării.

În *Monitorul Oficial* nr. 237 din 25 ianuarie 1898 a apărut lista cărților recomandate pentru bibliotecile rurale, listă care cuprinde 38 de volume de literatură, istorie, economie, igienă¹². Fiind destinate educației, cărțile au fost alese pe considerente de ordin psihologic, pentru a atrage și nu a îndepărta cititorii cu instrucție minimă. Scopul final era civilizarea prin carte și stimularea interesului intelectual chiar și în lumea satului.

Din acest moment în *Albina* se subliniază că : „Stă în mână învățătorilor ca această măsură atât de binefăcătoare să devie rodnică sau nefolositoare. În primul rând cată să se deștepte gustul sătenilor pentru citit, mai cu seamă în lunile de iarnă, când treburile câmpului sunt foarte puține e timpul ca locuitorii să fie adunați și să li se citească și să li se explice cele citite, îndemnând pe cei știutori de carte să citească, iar pe cei ce au copii în clasele a IV-a și a V-a să pună copiii să le citească.

Nu cred nefolositor chiar instituirea de către minister a unor șezători populare în lunile decembrie, ianuarie și februarie, în cari, sub supravegherea preoților, a învățătorilor și a primarilor, locuitorii să fie adunați și puși, ei și copiii

---

¹²E vorba de lucrări semnate de Vasile Alecsandri (*Teatru, Poezii, Fântâna Blanduziei, Ovidiu*), Grigore Alexandrescu (*Poezii*), Nicolae Bălcescu (*Istoria lui Mihai Viteazul*), Ion Heliade Rădulescu (*Excerpte*), Nicolae Filimon (*Ciocoii vechi și noi*), Bogdan Petriceicu Hașdeu (*Ion Vodă cel Cumplit, Răzvan și Vidra*), Costache Negruzzi (*Opere*), Ioan Slavici (*Nuvele*), Alexandru Xenopol (*Istoria românilor*), Nicolae Gane (*Nuvele*), Vasile Urechia (*Legende române*), Ion Ghica (*Scrisori către Alecsandri, Convorbiri economice*), Huxley (*Cele dintâi noțiuni asupra științelor*), Dr. Felix (*Elemente de igienă*), Ion Ștefan Furtună (*Noțiuni de economia vitelor*), etc.

lor, să citească bucăți din istoria patriei, povește asupra îngrășării și cultivării mai sistematice a pământului, sfaturi asupra creșterii vitelor, albinăritului, pomiculturii și altele.

Avem încrederea că, cărarea deschisă de domnul Haret, spre cultura poporului român, va deveni în scurtă vreme un drum larg și bățut, pe cari vor merge de la opincă și până la vlădică, toți acei cu dor de mărirea și tăria neamului nostru; iar cele două inovațiuni, cantinele și bibliotecile rurale, vor ajunge în curând izvoare de dragoste pentru școală și iubire pentru bine, frumos, adevăr¹³.

Apar și opinii potrivit cărora era necesară mai întâi trezirea gustului țăranului pentru citit, a curiozității acestuia de a răsfoi o carte. E importantă crearea de biblioteci pe lângă școlile satești cu intenția de a oferi potențialilor cititori informații utile, practice, care să le permită descoperirea de soluții noi de rezolvare a problemelor inerente într-o gospodărie, obiectivul fiind, așadar, unul pur pragmatic, dar și mai important este a se găsi căile care să ducă la trezirea dorinței omului de la țară de a intra într-o bibliotecă pentru a citi animat de gândul de a se desăvârși ca om¹⁴.

Învățătorului îi revenea sarcina cea mai grea în acest sens. În primul rând învățătorul trebuia să se apropie de țăran, să-i câștige simpatia, să se încadreze în lumea satului cu răbdare, indiferent dacă era localnic sau venit din altă parte, îndeplinindu-și astfel rostul de a-l atrage pe țăran spre carte, de a-l transforma în cititor, de a-i deschide gustul pentru citit și apoi de a-l învăța ce să citească și cum să citească întreținând discuții pe marginea celor citite, antrenându-l, în acest fel, în a-și dezvolta capacitatea de a face conexiuni, de a înțelege corect informațiile dobândite.

Pe umărul învățătorului se afla și sarcina procurării cărților „bune”, pentru că, așa cum sublinia Nicolae Nistor în raport¹⁵, cărțile existente în puținele biblioteci satești¹⁶ care rezistaseră timpului nu erau toate potrivite mentalității țăranului¹⁷. Învățătorul pasionat de carte, cu o bibliotecă personală pe care încearcă să și-o îmbogățească, interesat de viața comunității, capabil să strângă în jurul lui

---

¹³Nicolae Nistor, *Biblioteci satești*, fond *Documente*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132, p. 5.

¹⁴Învățătorul Nicolae Nicolaescu devenit, după realizarea Marii Uniri, subredactor al Casei Școalelor, insistă pe această idee.

¹⁵Nicolae Nistor, *Biblioteci satești*, fond *Documente*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132, p. 8.

¹⁶Cuprindeau pe rafturi și în inventare aproximativ 120-150 de volume.

¹⁷Shakespeare, *Otello*, *Romeo și Julieta*, *Machbeth*; *Analele* lui Cornelius Tacitus; Ibsen, *Heda Gabler*, *Femeia mării*, *Rosmerholm*; Aristofan, *Norii*; Popa-Lisceanu, *Correspondența lui Pliniu cu împăratul Traian*, *Cetăți și orașe greco-romane*; Horațiu, *Satire și scrisori*; Mihail Sorbul, *Prăpastia*; Eutropius, *Istoria romană*; Emil Boureanu, *Sufletul ruinelor*; Gheorghe Murnu, *Din comoara înțelepciunii antice*; abecedare turcești; bugetul țării în versiune franceză și engleză cu expunerea de motive, așa cum a fost prezentat în cameră, etc.(conform *Raportului*, pentru județul Turda, în anul 1940)

nu numai elevii ci și pe părinții acestora și să se transforme într-un ferment pentru întreaga comunitate, într-o făclie care să încălzească și să lumineze, a fost pilonul pe care s-a sprijinit Haret în ofensiva de reformare a vieții cultural-educative la sate.

În „ofensiva culturală” inițiată ceva mai târziu, în lumea satului, de către Constantin Angelescu, s-a urmărit sprijinirea învățătorului de editura *Casei Școalelor* prin editarea și difuzarea de cărți, foi volante sau broșuri de 8-10 pagini, scrise cu tipar mare și cuprinzând bucăți alese din scriitorii clasici români, care să trezească interesul țăranului, și nu doar a unor cărți care să rămână cu foile netăiate în biblioteci sătești frumos aranjate.

Munca de învățător trebuia însoțită de munca de bibliotecar și într-un caz și-n celălalt profesionalismul presupunând în primul rând calitățile nu atât ale tehnicianului, cât mai ales ale unui propagandist insinuant al cărții.

Din 1927 fiecare centru cultural ar fi trebuit să primească și o bibliotecă înzestrată de *Casa Școalelor* și „pusă la dispoziția cititorilor în orice zi de lucru și în orice zi de sărbătoare în orele de după amiază”, intenționându-se amenajarea și a unei săli de lectură înzestrată cu dulapuri pentru cărți, mese, scaune și rechizite pentru cititori. Deși prin decizia Ministerului Instrucțiunii s-a stabilit înființarea, în cadrul fiecărui centru cultural, inclusiv a unui cinematograf, datorită deselor schimbări politice în cadrul guvernului, totul a rămas la nivel de inițiativă. Ca urmare, bibliotecile populare au continuat să rămână o anexă a bibliotecilor școlare, iar învățătorul a continuat să fie principalul element modelator al sufletului țăranului.

În 1932, când în fruntea Ministerului Instrucțiunii Publice s-a aflat Nicolae Iorga, s-a redactat cea dintâi *Lege de organizare a bibliotecilor sătești și orășenești*, trecute toate în grija Ministerului de Interne. Bibliotecarului îi revenea, în primul rând, sarcina de a redresa bibliotecile părăsite. Conform *Programului de lucru pentru acțiunea culturală*, publicat de minister în 1933, biblioteca urma să fie întreținută printr-un fond alimentat dintr-o cotă provenită din taxa pe spectacole, la care se adăugau cotizațiile cercului de lectură, 1% din totalul impozitelor comunale și județene, din abonamentele la spectacole și exploatarea sălilor anexe, din donații și alte subvenții. Legea prevedea ca biblioteca comună să beneficieze și de veniturile a trei hectare de teren agricol. Biblioteca urma să aibă două secții, una de copii și una pentru adulți. Biblioteca trebuia deservită de bibliotecari și arhivari cu licența luată și cu studii speciale.

În primăvara anului 1933 au fost organizate cele dintâi cursuri pentru bibliotecari, numărul cursanților ajungând la 250 de persoane, în majoritate învățători; în următorii ani aceste cursuri n-au mai fost organizate datorită unui buget auster.

Abia peste șase ani, prin *Legea învățământului* din 1939 a fost prevăzută organizarea, din nou, a unor cursuri speciale, numite școli superioare țărești, scopul fiind acela de a se pregăti gospodari model și țărani luminați

A fost elaborat și un catalog¹⁸ care cuprindea publicațiile (cărți, reviste, broșuri etc) ce puteau fi folosite în bibliotecile școlare și populare. Urmărindu-se dezvoltarea unui învățământ practic, care să asigure elevilor dobândirea de cunoștințe, dar mai ales a unor deprinderi atât de necesare în viață, în numărul 2 al revistei *Școala românească* a apărut o bibliografie cu broșurile recomandate de minister pentru cursul primar superior, broșuri alcătuite pe activități și probleme¹⁹. Aceste broșuri, foarte ieftine, urmau să devină și nucleul bibliotecilor personale ale elevilor. Dacă broșurile s-au bucurat de interes în rândurile elevilor din ciclul primar superior²⁰, în rândurile sătenilor, rezultatul editării acestor broșuri într-o colecție a *Cunoștințelor folositoare* nu a fost, însă, pe măsura așteptărilor.

Pentru rezolvarea problemelor cultural-educative din lumea satului, *Fundațiile regale* s-au implicat, la rândul lor acordând sprijin căminelor culturale în jurul cărora erau grupați cărturarii comunelor: învățător, preot, medic, silvicultor, agronom. Pe întreg cuprinsul țării, până-n 1940 s-au înființat peste 1500 de cămine culturale²¹, cu tot atâtea biblioteci și săli de lectură.

Tot în slujba luminării țaranului, în Transilvania, încă de la înființare, activa *Asociația pentru literatura și cultura poporului român*, asociație care a reușit să facă din școală și biserică cele două așezăminte de temelie ale satului. Sub egida *Astrei*²² au luat ființă biblioteci, au fost organizate șezători, conferințe, cursuri pentru tineri și adulți, spectacole corale sau cu piese de teatru puse în scenă de profesioniști și amatori, cultivându-se astfel cu răbdare apetitul țaranului pentru citit, pentru o viață culturală. În 1899 *Asociația pentru literatura și cultura poporului român* și-a definitivat *Regulamentul pentru înființarea și administrarea bibliotecilor poporane* ale asociațiunii, rolul ei în educația maselor din Transilvania fiind de prim rang până la Marea Unire, în perioada interbelică concentrându-și eforturile mai ales în direcția sprijinirii și evoluției bibliotecilor din Basarabia.

Sub influența *Astrei*, treptat, țaranii au prins gustul cititului și au început să-și organizeze propriile biblioteci²³. Predominante în aceste biblioteci personale sunt cărțile bisericești (*Biblia*, *Psaltirea*, *Paraclisul* și *Acatistul Maicii Domnului*, *Ceaslovul*, *Apostolul*, *Propovedanii*, alte cărți de rugăciuni, cântece bisericești), dar apar și cărți de istorie (*Alexandru Macedon*, *Pintea Viteazul*, *Răscoala țăranilor din Transilvania* scrisă de Ioan Lupaș, *Iancu Jianu* scrisă de Dumitru Popescu,

¹⁸Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii Publice nr. 1, ianuarie, 1939.

¹⁹Erau abordate problemele referitoare la cultura cerealelor, a legumelor, a pomilor fructiferi, la creșterea vitelor și a păsărilor, la stupărit, la organizarea de minifirme pe lângă școli, etc.

²⁰În județul Alba, în anul 1933 elevii cursului superior au comandat 10000 de broșuri.

²¹Nicolae Nistor, *Biblioteci sătești*, fond Documente, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132, p. 14.

²²Primul catalog al *Bibliotecii Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român* a fost întocmit de N. Petra Petrescu, în 1882 (vezi Buluță 2000, p. 110).

²³Vezi Anexa I

Istoria românilor pentru poporul românesc scrisă de Nicolae Iorga, *Ecateriuna I Împărăteasa Rusiei*, *Istoria evului mediu și modern* scrisă de Natalia Filipescu, etc), broșuri (*Grădina de legume*, *Albinăritul*, *Călăuza crescătorilor de animale*, *Îngrășarea vitelor*, *Bălegarul de grajd*, *Noțiuni de igienă*, *Plantele de nutreț*, *Cartea bunului gospodar*, *Cum să trăim*, *Sfaturi către mame*, etc), cărți de literatură (*Poezii*, și *Proză literară* de Mihai Eminescu, *Fabule* de Grigore Alexandrescu, *Schițe și povestiri* de Ion Agârbiceanu, *Proverbe* de Anton Pan, *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, *Balade și Idile* de George Coșbuc, *Răscola* de Liviu Rebreanu, *Cântece de dragoste* de Sebastian Bornemisa, *Chiuțuri de la joc* de Sebastian Bornemisa, *Taifasuri cu Moș Gheorghe* de Spiridon Popescu, *Jidovul rătăcitor* de Eugene Sue, etc), reviste (*Flamuri*, *Tinerete*, *Șoimii*, *Ogorul românesc*, *Europa Nouă*, *Cosânzeana*, *Spicuri economice*, *Țara noastră*, etc), ziare (*Tribuna* din Brașov, *Foaia noastră* din Timișoara, *Universul*, *Foaia poporului*, *Poporul*, etc), calendare.

La o simplă analiză se poate observa că oferta de carte destul de bogată a răspuns gustului variat al țăranului. Sunt cărți editate de *Cartea Românească* sub genericul *Pagini alese din scriitori români*, *Cartea satului* editată de *Fundațiile Regale*, publicațiile *Casei Școalelor*, ale *Astrei* de la Sibiu, *Biblioteca de popularizare* <*Cartea noastră*> apărută la editura lui Remus Cioflec, *Biblioteca Teatrală* a lui Ciurcu din Brașov, *Biblioteca pentru toți* etc.

La acestea se adaugă mulțimea cataloagelor tipărite chiar de către Ministerul Culturii Naționale în 1933, 1939, 1943 cu scopul de a servi drept îndrumător tuturor²⁴.

Totuși, nu peste tot și nu întotdeauna învățătorul satului a reușit să trezească dragostea de carte a țăranului. Aceasta și datorită instabilității pe post a dascălului, mișcarea corpului didactic – detașare, schimb de funcționare, schimbare de post, utilizare, fixare – realizându-se cu mare ușurință. Această lipsă de continuitate de multe ori avea ca și consecință pierderea zestrei și deteriorarea localurilor școlilor, dar mai ales imposibilitatea creării unei legături între sat și intelectualitatea satului. Lipsa unei susțineri financiare pentru achiziționarea de carte și îmbogățirea continuă a patrimoniului bibliotecii a reprezentat de asemenea o problemă dificil de soluționat. La aceasta se adăugau carențele sistemului de informare și mai ales de difuzare a cărții.

În ciuda acestor stări de lucruri s-a conștientizat că o societate, indiferent dacă e bogată sau săracă, are nevoie de carte, de bibliotecă, iar rezultatele obținute, deși încă puține dar promițătoare, dovedeau acest lucru. Lectura, prin circulația ideilor, asigura schimbările de mentalitate și, ulterior, schimbări sociale tot mai

²⁴Au fost editate cataloagele cu oferta de carte a diferitelor edituri ale timpului (*Astra*, *Asociațiunii* – Sibiu, *Casa Școalelor*, *Cartea Românească*, *Tipografia Remus Cioflec*, *Fundațiile Regale* *Regele Mihai*, *Socec*, *Universul*, *Monitorul Oficial*, *Cugetarea*, *Bucur Ciobanul*, *Tipografia Vremea*, *Cultura*, *Dâmbovița*, *Cugetarea* – București, *Viața Românească*, *Liga Culturală*, – Iași, *Transilvania* – Pitești).

evidente, de aceea și efortul elitei românești în direcția organizării de biblioteci la sate, lucru subliniat de Nicolae Nistor în raportul pe care, în 1940, l-a înaintat Ministerului Instrucțiunii, prezentând în cuprinsul raportului inclusiv inventarul de carte din câteva biblioteci sătești dar și colecțiile de carte ale unor țărani cărturari²⁵ ca pledoarie pentru importanța reorganizării acestora.

Abrevieri bibliografice

- Buluță 2000 - Gheorghe Buluță, *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, București, 2000.
 Răduică 1995 - Georgeta Răduică, Nicolin Răduică, *Dicționarul presei românești*, București, 1995.
 Popescu 1911 - Spiridon Popescu, *Contribuțiune la munca pentru ridicarea poporului. Scrisori către învățători, preoți și către cei ce vor să-și cunoască neamul*, Sibiu, 1911.
 Nistor 1940 - Nicolae Nistor, *Biblioteci sătești*, fond *Documente*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132.

ANEXA I:

IBLIOTECI PERSONALE DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

1. Biblioteca lui Iosif Ilie, Zlatna-Alba Iulia, 71 ani, 285 volume

Pravila bisericească editată de Academia Română
Biblia de Buzău (cu litere chirilice)
Sfânta Scriptură (ediția britanică)
Noul Testament
Triodul
Psaltirea Mitropolitului Mețianu
Octoihul mic
Ceaslovul (cu litere chirilice)
 Leon Tolstoi, *Există Dumnezeu?*
 Leon Tolstoi, *În ce condstă credința mea*
 Nicolae Brânzău, *Calea vieții*
 C.T.Russel, *Creerea lumii*
 Aurelian Tăutul, *Viața Sfintei Paraschiva*
 Aurelian Tăutul, *Viața Sfântului Prooroc Ioan*
 Aurelian Tăutul, *Viața Sfinților Apostoli Petru și Pavel*
 Aurelian Tăutul, *Viața și minunile Sfântului Gheorghe*

²⁵Vezi Anexa I, Nicolae Nistor, *Biblioteci sătești*, fond *Documente*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, cota inv. 3132, p. 19-29.

Aurelian Tăutul, *Viața Sfântului Grigore*
 Aurelian Tăutul, *Viața Sfinților Constantin și Elena*
 Aurelian Tăutul, *Viața Sfântului Ion de Suceava*
 dr. Ion Lupaș, *Despre pocăință*
 Iuliu Maior, *Bolșevicii și biserica*
 Policarp Morușca, *Cuvântul lui Dumnezeu și sufletul omului*
 Ioan Mihălcescu, *Explicarea Sfintei Liturghii*
 Gheorghe Chelariu, *Istoria naturală*
 Gheorghe Chelariu, *Curs practic de botanică și zoologie*
 Ioan Georgescu, *Curs de economie*
Alexandru Popa, Albinăritul]
Ioan Bădărău, Albinele
 Nicolae Bogdan, *Gramatica limbii române*
 Rubin Pațiția, *Țara Țopilor*
 Alexandru Lupeanu, *De vorbă cu sătenii*
 Petre Dulfu, *Foloasele învățaturii*
 Alexandru Odobescu, *Moșii și Curcanii*
 Mihai Eminescu, *Poezii*
 Mihai Eminescu, *Proză literară*
 Iustin Ilieșiu, *Florile Ardealului*
 Ion Barac, *O mie și una de nopți*
 Ion Budai Deleanu, *Țiganiada*
 Anton Pan, *O șezătoare la țară*
 Mihail Sadoveanu, *Esopia*
 Grigore Alexandrescu, *Fabule*
 Nicolae Iorga, *Istoria românilor pentru poporul românesc*
 Natalia Filipescu, *Istoria evului mediu și modern*
 Sebastian Bornemisa, *Cântece de dragoste*
 Sebastian Bornemisa, *Chiuیتuri de la joc*
 46 broșuri din colecția *Pagini alese din scriitori români*
 38 broșuri din colecția *Astrei*
 calendare

2. Biblioteca lui **Achim Todorescu** Feneș-Alba, **72 ani**, 4 clase primare, 16 copii

Ion Lupaș, *Răscala țăranilor din Transilvania*
 Ion Ghișa, *Luptele românilor cu bolșevicii în Siberia, 1918-1920*
 Avram Crăciun, *Al cui e Ardealul*
 dr. Ion Bordeianu, *Cum se ajută între ele animalele*
 dr. Ciuhandu, *Cei ce strică sufletul poporului românesc*
 dr. Laugier, *Noțiuni de igienă*
 Ion Agârbiceanu, *Păcatele noastre*
 Emil Gârleanu, *Ochiul lui Turculeț*
 Ion Simionescu, *Cărbunii de pământ*

Anton Marcu, *Dragostea miresei*

-este abonat la revista *Ogorul românesc* și la ziarul *Tribuna din Brașov*

3. Biblioteca lui **Gligor Jorj**, Pătrânjeni-Alba, **60 ani**, 4 clase primare, 7 copii
Psaltirea (ediția Sfântului Sinod din 1910)
 Ilarion Pușcariu, *Istoria Biblică*
Gromofnic, 1916
 Ion Popescu, *A doua carte de cetire și învățătură*, Sibiu, 1886
Foaia noastră, ziar săptămânal apărut la Timișoara

4. Biblioteca lui **Toma Dubaș**, Feneș-Alba, **50 ani**, 4 clase primare
Rânduiala Sfintei Liturghii, carte de rugăciuni
Izvorul vieții, carte de rugăciuni
Legea și statutul pentru organizarea Bisericei Ortodoxe Române
Codul penal maghiar, 1878
Alexandru Macedon
Buletinul Justiției, număr izolat
 dr. Comăniță, *Liberați-vă de sclavia fumatului*
Calendarul gazetei Foaia noastră din Timișoara și al Asociațiunii din Sibiu
Pentru Țară și Neam, broșura Astei pentru împrumutul de război

5. Biblioteca lui **Ștefan Dușe**, Pătrânjeni-Alba, **41 ani**, 6 clase primare
Biblia (ediție britanică)
 Mihail Sadoveanu, *Măria Sa Puiul Pădurii*
Plantele de nutreț, Ministerul agriculturii
 Petre Ispirescu, *Basmele românilor*
 Ion Simionescu, *Orașe din România*
 Vasile Onișor, *Istoria dreptului român*
 Spiru Haret, *Curs de trigonometrie*
 Lia Hârsu, *Aventurile echipajului Dox* (5 broșuri)
Anuarul Școlii Politehnice din Timișoara, anul 1923-1924

6. Biblioteca lui **Ion C. Mailat**, Dejani-Făgăraș, **33 ani**
Tâlcuirea Sfintei Liturghii
 Ion Lupaș, *Spice în istoria Bisericească*
 Aurel Nuțiu, *Călăuza crescătorilor de animale*
 Nicolae Filip, *Creșterea vitelor*
 Ion. F. Negruțiu, *Nutrețul măestrit*
Sfaturi către mame
 Eugen Lovinescu, *Crinul*
 Lia Hârsu, *Aventurile submarinului Dox* (10 volume)
 George Cerna, *Flori siberiene*
 George Cerna, *Doine de jale*

Octavian Goga, *Două morminte*
Carmen Sylva, *Poezii*
Costache Negruzzi, *Cârlanii*
Ion Lupaș, *Viața unei mame credincioase*
Horia Petra Petrescu, *Să luăm aminte*
Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călătorii*
Constantin Chirițescu, *Războiul Mondial*
Eliza Marian, *Ce povestește bunica*
dr. Muntean, *Tuberculoza*
dr. Gutterman, *Se pot vindeca bolile de plămâni?*

7. Biblioteca lui **Simion Roșca**, Orlat-Sibiu

Dumitru Popescu, *Iancu Jianu*
Ion Creangă, *Opere complete*
Ion Adam, *Povești*
Mihail Sadoveanu, *Baltagul*
Vasile Alecsandri, *Povestea unui galbăn*
Vasile Alecsandri, *Buchetiera din Florența*
Octavian Goga, *Poezii*
Octavian Goga, *O seamă de cuvinte*
Petre Belu, *Cazul doamnei Predescu*
George Tutoveanu, *Poezii alese*
Alexandru Gheorghiu, *Pe urmele bolșevicilor*
Rădulescu Niger, *Domnița Viorica*
Jean Barc, *Datorii uitate*
Rădulescu Codin, *Comorile poporului*
Agatha Bârsescu, *Memorii*
Liviu Rebreanu, *Crăișorul*
Emil Gârleanu, *Cea dintâi durere*
Alexandru Ciura, *Ardealul*
Ioan Pop Reteganul, *Povestiri*
Victor Anestin, *Viața anecdotică*
Ion Agârbiceanu, *Stana*
inginer Spinei, *Omizile*
inginer Spinei, *Îngrijirea țarinei*
inginer Spinei, *Îngrijirea găinilor*
inginer Spinei, *Îngrijirea porcilor*
Vița de vie, biblioteca cunoștințelor folositoare

ABOUT THE LIBRARIES OF THE VILLAGES IN LIGHT OF A DOCUMENT FROM THE INTERWAR PERIOD

Abstract

In 1940, in a report that is forwarded to the Instruction Ministry, school inspector Nicolae Nistor begins his speech for reorganization of the village libraries insisting over the role of book in education.

Throughout the report, his main argument, sustained by a series of statistical data, is the effort, in this direction, of two leading personalities of the Romanians, Spiru Haret and Constantin Angelescu, visionaries and at the same time men of action who, while leading the Ministry of Instruction, tried by a coherent legislative activity, and to a certain extent, they succeeded also the reformation of Romanian education, including in the world of village. The results of the efforts are proven by the establishment of village libraries, the organization of some courses of specialization with the purpose of training some good librarians recruited in most of the cases from among schoolmasters, the arousing of interest for reading in the world of the village, peasants who were able to read creating their own libraries. (traducere: Adina Goşa)